

Тема. Ернест Сетон-Томпсон (1860-1946). «Снап».

Авторські спостереження за світом природи

Мета уроку: познайомити учнів з новим автором, пробудити інтерес до його особистості та творчості; вчити учнів вдумливо, виразно читати й розуміти прочитане; розвивати навички читання вголос з елементами коментарю, спостереження за текстом, уміння робити висновки на основі прочитаного, будувати власне висловлювання з опорою на текст твору; виховувати емоційно-ціннісне ставлення до природи, здатність співпереживати, відчувати відповідальність за навколишній світ.

ХІД УРОКУ

Я завжди вірив у те, що з тваринами можна говорити однією спільною мовою

Е. Сетон-Томпсон

I. Організаційний момент

Кожного ранку я заходила у свою рідну Золотобалківську школу, а сьогодні доля звела нас у Нововоронцовці, у 5 класі на уроці зарубіжної літератури. Звати мене В.І. і наступні 45 хвилин ми проведемо разом. Сподіваюсь на плідну та творчу співпрацю. Бажаю вам успіхів. Отож, розпочинаємо урок.

II. Мотивація навчальної діяльності

(Лунає фонозапис «Голоси птахів»)

Слово вчителя. Чи вмієте ви слухати птахів? Чи знаєте, про що розмовляє зелене листя, що шепоче вітер, кому кивають голівками квіти, про що говорять тварини? Послухайте...

- Чи вдалося вам зрозуміти, про що співали птахи? (Діти висловлюють свої думки)

Це голос самої природи, яка повсякчас звертається до нас. Але чи завжди ми вміємо прислухатися до її мудрого й доброго голосу? Адже дуже важливо - відчувати і розуміти природу, адже ми самі- частинка природи.

III. Оголошення теми , мети, епіграфа до уроку

Сьогодні на уроці ми познайомимось з великим знавцем природи, який бачив її очима, розумів і відчував серцем, канадським письменником Е. Сетон-Томпсоном та його оповіданням про маленького, але відважного собаку.

Запис дати, теми уроку у зошити.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Перегляд відео про життя та творчість Е.Сетона-Томпсона.

Натураліст — людина, що займається вивченням природи.

Анімаліст — живописець або скульптор, що зображує тварин.

2. Розповідь учителя.

Вважають, що Сетон-Томпсон першим у світі написав розповідь, героями якого були справжні звірі і птахи. Любов до природи прокинулася у ньому ще у дитинстві. Допитливий, тямущий, він не боявся морозів, завірюхи, в кожній порі року знаходив щось цікаве і неповторне. Його «синім птахом» стало спілкування із дикою природою. Чим більш таємниць траплялося на життєвому шляху, тим більше він намагався обґрунтувати їх.

Якось Е.С.Т. прочитав повідомлення про вихід книжки "Птахи Канади". Не зволікаючи, схвильований

хлопець кинувся до книгарні й одразу помітив видання у вітрині. За тогочасними мірками воно коштувало дуже дорого- цілий долар. Таких грошей Ернест не мав, а допомоги від батька годі було й чекати. Аби самостійно заробити потрібну суму, хлопець продав пару кролів, допоміг по господарству сусідам, змагався з братом у рубанні дров за спеціальну "премію", зібрав комах для колекції однієї англійської дами, щоб купити омріяну книгу «Пташки Канади». Коли придбав її, то був на сьомому небі від щастя.

Сетон-Томпсон протягом життя вів щоденник спостережень, який налічує більше 50 томів! І майже в кожному з них – численні ілюстрації, які відображають життя, характери тварин. Окрім того, він має понад 40 книжок, у більшості яких містяться твори про звірів та птахів.

Отримав в Канаді посаду «державний натураліст».

- За ряд праць із зоології отримав вищу нагороду, що присуджується в США за наукові праці, – золоту медаль «Еліот».
- Сетон-Томпсон заснував першу в Америці організацію «Американська ліга виживання в природі».

На полях своїх творів письменник розміщував власні малюнки, які передавали не тільки зовнішній вигляд тварин, а й їхній «характер, настрій, і завжди – відношення до них автора, сповнене любові і гумору». Таких малюнків було більше 3 тисяч.

Е. Сетон-Томпсон настільки перейнявся долею своїх чотирилапих героїв, що останні роки життя провів у

будинку, який побудував на лоні природи у Санта-Фе (США, штат Нью-Мексико). Там продовжував писати книжки про чудовий і незвіданий світ природи та її мешканців.

3.Бесіда

- Що здалося вам цікавим та незвичним в описанні життя Сетона-Томпсона?

-Які захоплення мав письменник?

-Хто такий анімаліст?

Учитель. У одному із творів Е.С.Т розповів захоплюючу історію про бультер'єра на ймення Снап. За жанром це – оповідання.

Протягом уроку спробуємо зрозуміти: що так привабило автора в його героєві? У чому ж криється велика сила маленького собаки?

До цього моменту ми зустрічалися з героями – тваринами в казках, віршах, байках, проте у Сетона – Томпсона вони особливі.

4.Теорія літератури.

Оповідання — невеликий прозовий твір, у якому зображується якась подія (чи епізод) із життя одного або кількох персонажів.

Основні ознаки оповідання: нерозгалужена і чітка будова; стрімкість розвитку подій; стислі описи; велика роль деталей.

Перш ніж ми поринемо у художній світ оповідання, з'ясуємо: хто ж це за собака такий – бультер'єр?

5. Повідомлення Слайд

Прародичами бультер'єра були древні бойові бульдоги, яких здавна використовували в боях з биками та іншими великими тваринами.

Бультер'єр – це міцний, сильний собака, у якому поєдналися ознаки декількох порід собак. Від бульдога у бультер'єра важкий кістяк і потужна щелепа. Довгий хвіст, прямі кінцівки, невеликі темні очі й біле забарвлення – ознаки білого англійського тер'єра, а довгоногість і рухливість він одержав у спадщину від далматина.

В 1917 році в Англії був отриманий EngCh. Jaksford Гладіатор, який був описаний як "перший бультер'єр з помітно опущеною мордою". З тих пір опущена, або, як говорять, яйцеподібна, морда стала емблемою породи.

Собака мускулистий, рухливий, розумний та рішучий. Абсолютно безстрашний, урівноважений. Має дещо загрозливий вигляд, проте насправді лагідний, і до дітей також. Вірний друг і захисник. Причому в бій кинеться не роздумуючи. Симпатичний, хоча й не красень. Відданий назавжди.

6. Тематичний словничок уроку

Бультер'єр – порода собак;

Снап (snap) - означає «хапати»;

Джинджерснап –(gingersnap) – хрусткий імбирний пряник;

Хеллоуїн - свято, що відзначається у ніч із 31 жовтня на 1 листопада, у переддень Дня всіх святих.

7. Ідейно-художній аналіз I розділу

Читання вчителем та учнями тексту

Вправа "Чи уважний ти читач?"

- На яке свято Джек подарував своєму товаришеві собаку?
- Як його звали?
- Якого кольору був собака?
- Яке слово було написане на пакунку? Як ви думаєте, чому?
- Де рятувався розповідач історії від свого несподіваного гостя?
  - Яке місце для сну обрав бультер'єр?
  - Яку систему виховання було застосовано до цуценяти? Поясніть, як вона діяла.
  - Скільки часу знадобилося для перевиховання Снапа?

ІV. ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЗНАТЬ І СПОСОБІВ ДІЙ

1. Скласти "ланцюжок" висловів про собаку. (надруковані проміңи)

Снап: «чудове цуценя» – «пекельна машина» – «лютий скунс» – «маленький білий бультер'єр», «песик» – «маленький тиран» – «чудове цуценя» – «мій подарунок на Хеллоуїн»

2. Робота над змістом оповідання

- Доведіть цитатами з тексту, що цуценя виявилось не таким вже й «чудовим».

Виразне читання учнями уривку «Він був маленьким, лютим і грізно гарчав..... і спробував знайти спільну мову з ним».

Попри те, що цуценя виявилось, м'яко кажучи, недоброчливим, як ставиться до нього автор? (Автор

доброзичливий у ставленні до собаки, тому й описує все, що відбувається, з гумором). Між автором і цуценям виникає суперечка, проте це не ворожнеча, автор з симпатією ставиться до собаки, і той невдовзі відчуває це.

Робота над епіграфом.

Яку ще особливість собаки помітив автор? («.. у нього відібрали почуття страху»)

Вчитель виразно зачитує уривок «Здавалося, тільки я та кур`єр ... мого маленького собаки Снапа». Ключове слово – «дружба»).

➤ Чи змінилося ваше ставлення до собаки від початку оповідання? Яким чином? Хто вплинув на це? Собака? Автор?

➤ **Відповідь другу**

Давайте спробуємо скласти листа-відповідь другові від імені оповідача, де пояснимо, чому Снап – «чудове» цуценя(учні усно добирають приклади).

«Чудове цуценя. Будь з ним увічливим, так безпечніше» (З, с.139)

«Дорогий друже! Твій дарунок дійсно «чудовий». Цей маленький песик...

- намагався вкусити мене під час знайомства;
- загнав на стіл, після того, як я дістав його з ящика;
- Снап спав у мене в ногах, кусаючи при будь-якій спробі пошевелитися;
- Я хотів встати о сьомій ранку, але песик вирішив відкласти підйом до восьми;

- Він дозволив мені одягнутися і затопити камін, ні разу не загнавши на стіл.

V. Підсумок уроку.

- **Коментоване читання.** Прочитати та прокоментувати афоризми про собак. **слайд**

Наскільки прекраснішим було б життя, якби всі ми були такими, якими нас бачать наші собаки.

Собаки також сміються, тільки сміються хвостом.

Собаки- це не сенс життя, але завдяки їм життя набуває особливого змісту.

Собака є найкращим утішником, тому що не питає, чому нам погано.

Собака- єдина істота на землі, яка любить тебе більше, ніж себе.

- **Інтерактивна вправа «Займи позицію».** Слайд

— Доведіть або заперечте твердження:

«Мені подобаються собаки, адже вони ...»;

«Я відчуваю страх перед собаками, адже вони...»

- **Пам'ятка про поводження з тваринами** Слайд

1. Під час зустрічі із бродячим собакою не можна тікати від нього. Потрібно зупинитися, повернутися до нього обличчям, а потім повільно відходити назад і дати дорогу тварині.

2. Якщо собака напав на вас, відбивайтеся від нього тим, що є під руками: каменем, палицею, портфелем. Намагайтеся вдарити його по носі. Ніс — найуразливіше місце собаки.

3. Якщо вас укусили собака або кішка, відразу ж скажіть про це батькам, щоб вони негайно відвели вас до лікаря.

4. Не чіпайте бездомних собак і кішок. Від кішок і собак людям передаються хвороби: лишай, короста, сказ.

➤ **Прийом «Незакінчене речення» Слайд**

Учням пропонується закінчити одне з речень:

На сьогоднішньому уроці я дізнався про....

Від наступних уроків я очікую....

Природа для мене ... .

Любити природу- це ... .

Брати наші менші - ... .

Я зацікавився....

➤ **Про що повинна пам'ятати людина, коли заводить домашніх тварин?** (Тварина не тільки розважає, дарує позитивні емоції, але потребує піклування і відповідальності від господаря).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ.

Дочитати оповідання до кінця. Скласти кросворд за прочитаним. Намалювати малюнки до одного з розділів оповідання «Снап». Підготувати усний переказ намальованих епізодів.

Слайд

Д.Дарелл: "Ми отримали у спадок невимовно прекрасний і різнобарвний сад, але біда в тому, що ми нікчемні садівники. Ми не подбали про те, щоб засвоїти прості правила садівництва. Ми так відірвалися від природи, що уявили себе богами. Такий світогляд ніколи не приносив добра. На відміну від нас, тварини не владні над своїм майбутнім. У них немає членів парламенту, яких вони могли б закидати скаргами, вони не можуть оголосити страйк і зажадати кращих умов. Їхнє майбутнє, саме їхнє існування - у наших руках".

Люби цей світ, моя дитино,
Свій рідний край, ліси, поля.
Турбуйсь про нього кожен днину,
Бо рідна це твоя земля.
Тут ти живеш і вчишся в школі,
Тут в тебе друзі і сім'я.
Не нищ нічого і ніколи -
Людина ж бо тобі ім'я!
Допоможи малій пташині,
Її ти вчасно погодуй.
Під силу це малій дитині,
Але нічого не марнуй.
Бо світ чарівний, наче казка,
Ти теж частиночка його.
Тож бережи цей світ, будь ласка,
Прийми до серденька свого.